

Karmøy kommune
Postboks 167
4291 KOPERVIK

Deres ref: 22/2120-20
Vår ref: 2023/249846
Dato: 08.01.2024
Org.nr: 985 399 077

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

UTTALELSE TIL PLANPROGRAM - KOMMUNEPLANENS AREALDEL – KARMØY KOMMUNE, DERES REF. 22/2120-20

Mattilsynet viser til deres brev datert 20. november 2023, deres ref. 22/2120-20, om forslag til planprogrammet for ny kommuneplanens arealdel 2023-2032 og varsel om oppstart av planarbeid.

Mattilsynets rolle i plansaker

Mattilsynet er sektormyndighet for å ivareta nasjonale og regionale bestemmelser og føringer i plansaker som berører Mattilsynets forvaltningsområder.

Som høringsinstans i planarbeid har Mattilsynet i oppgave å bidra til at planene ivaretar nasjonale og regionale interesser innenfor områdene drikkevann, plantehelse, fiskehelse/fiskevelferd og dyrehelse/dyrevelferd. I tilknytning til dette planprogrammet er tema knyttet til drikkevann særlig relevante.

Vi forventer at de hensyn som er gitt i Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027 legges til grunn i arbeidet. Om hensyn til drikkevann står følgende: *Kommunene har ansvar for å sikre husholdningene og næringslivet tilgang på tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann. Dette er en forutsetning for god helse og et velfungerende samfunn. Sikring av drikkevannskilder og areal til infrastruktur for vannforsyning og avløp, er derfor en viktig del av kommunale planer. Vannforekomster som benyttes til vannforsyning må beskyttes mot forurensning med hensynssoner med tilhørende planbestemmelser. Dette kan også bidra til å redusere behovet for rensing ved produksjon av drikkevann.*

Det samme gjelder Nasjonale mål for vann og helse (vedtatt 22.mai 2014). Det bør framgå av planbeskrivelsen hvordan relevante nasjonale mål og forventninger blir ivaretatt i planforslaget.

Vi forventer at det lages rekkefølgebestemmelser som sikrer etterlevelse av gjeldende regelverk og at dette blir videreført inn i det øvrige planarbeidet i kommunen.

Kommunen skal i samsvar med *Lov om folkehelsearbeid* (folkehelseloven) kapittel 2 ta drikkevannshensyn når den utarbeider arealdelen av kommuneplanen og reguleringsplaner, samt når den gir tillatelser etter relevant regelverk. Kommunen skal om nødvendig ta initiativ til interkommunalt plansamarbeid for å ivareta drikkevannshensynet der vannforsyningssystemet ligger i flere kommuner, jf. drikkevannsforskriften § 26.

Kommunen skal følge opp relevante regionale planer og føringer for kommuneplanens arealdel (KPA) innenfor Mattilsynets sektorområder generelt, og med hensyn til drikkevann spesielt.

I de følgende avsnittene vil dere finne informasjon om hvordan hensyn til drikkevannskilder og vannforsyning blir ivaretatt i arealplanen.

Arealformål, bestemmelser og hensynssoner

Mattilsynet forventer at følgende punkter blir ivaretatt i kommunens reviderte arealplan.

Drikkevannshensynet i kommuneplanens arealdel

Vi forventer at drikkevannshensynet kommer tydelig fram i arealformålene, sammen med synlige hensynssoner og konkrete bestemmelser.

Kommunen skal i samarbeid med vannverkseieren vurdere behovet for restriksjoner for å beskytte råvannskilder, vanntilsigsområder og annen kritisk infrastruktur (eks. drikkevannsbasseng i fjell), og det må vurderes om det skal avsettes hensynssoner med tilhørende planbestemmelser etter §§ 11-7, 11-8 og 11-9 i plan og bygningsloven, jf. drikkevannsforskriften § 26. Vannverkseieren skal gjennomføre en farekartlegging og farehåndtering i tråd med kravene i drikkevannsforskriften § 6, og denne farekartleggingen skal være grunnlaget for restriksjoner/bestemmelser som knyttes til den enkelte hensynssone og arealformål.

1. Oversikt over drikkevannskilder

Drikkevannskildene må være synlige i plankartene sammen med hensynssoner og bestemmelser.

Behovet for restriksjoner gjennom arealformål, synlige hensynssoner og med tilhørende konkrete bestemmelser om tiltak og aktiviteter som ikke tillates skal vurderes ved følgende områder:

- Hovedkilder med vanntilsigsområde (overflatekilder og grunnvannskilder)
- Reservevannkilder og framtidige kilder med vanntilsigsområder
- Kommunale og private vannkilder med tilsigsområder
- Kritisk infrastruktur i vannforsyningen (eksempel overføringsledninger, drikkevannsbasseng etc.)

For hensynssone til drikkevannskildene skal det være relevante, og i tilstrekkelig grad konkrete bestemmelser om tiltak og aktiviteter som ikke tillates.

2. Oversikt og vurdering av vann og avløp i kommunen

Vann og avløp (VA) er kritisk infrastruktur. En systematisk oversikt og vurdering av vann- og avløpssituasjonen i kommunen bør inngå i samlet grunnlag for videre utvikling, utbygging og arealbruk. Slik kan kommunen ta hensyn til drikkevann og leveringssikkerhet ved arealdisponeringer og tillatelser som følger av KPA.

Rekkefølgebestemmelser

Vi forventer at det lages konkrete rekkefølgebestemmelser. Rekkefølgebestemmelsene må videreføres til hver enkelt reguleringsplan som utarbeides.

3. Arealformål - Bebyggelse og anlegg

Tilknytning til eksisterende vannforsyning, eller større fellesanlegg

Når det planlegges utlegging av nye bolig- (herunder fritidsboliger) eller industriområder, eller fortetting innenfor eksisterende bebyggelsesområder, må kommunen vurdere muligheten for å knytte disse til eksisterende vannforsyningssystemer i nærheten eller om nødvendig til nytt fellesanlegg.

Kommunen må ha målsetninger om å øke tilknytningen til eksisterende vannforsyningssystemer. Mattilsynet forventer at kommunen lager en plan for at alle fastboende innbyggere har tilgang til nok og trygt drikkevann.

Eierskap

Nye fellesanlegg skal være eid av kommunen når de er av en viss størrelse, som bestemt i *Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg* (vass- og avløpsanleggslova) §§ 1 og 2. Kommunen kan etter søknad gi tillatelse til annet eierskap ved etablering av nye vannforsyninger/anlegg, disse skal da organiseres som andelslag eid av brukerne. Mattilsynet erfarer at fellesanlegg med kommunalt eierskap sikrer stabile forhold og systematisk oppfølging av vannforsyningen.

Særskilt utredning av løsninger for drikkevann

Der hvor KPA gir retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse av tilgangen til helsemessig trygt og nok drikkevann og avløp – en konsekvensutredning (KU) – etter plan og bygningsloven § 4-2.

KPA må inneholde krav om at vann og avløp skal være ferdig etablert, og har sikker levering av tilstrekkelige mengder vann av drikkevannskvalitet, før boliger, fritidsboliger mv. tas i bruk. Dette betyr at rekkefølgebestemmelsene stiller krav til god leveringssikkerhet før utbygging, og stiller krav til at det er hygienisk betryggende drikkevann før bygningene tas i bruk. Bestemmelsene må videreføres som rekkefølgebestemmelser i reguleringsplanene.

4. Arealformål - Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur.

Hensynssoner og bestemmelser skal fastsettes. KPA må stille krav om at en helhetlig kartlegging og vurdering av vann og avløp skal utarbeides i hver enkelt reguleringsplan. Det må foreligge en teknisk plan for vannforsyningen før det gis tillatelse til et tiltak. Planen skal være utarbeidet av kompetente personer og inneholde informasjon og vurdering av relevante forhold og gjennomførbare løsninger. Vann-, avløp- og overvannsplan (VAO-plan) må være godkjent av relevant fagmyndighet i kommunen før første gangs høring. Bestemmelsene må videreføres som rekkefølgebestemmelser i reguleringsplanene.

5. Arealformål - Landbruks-, natur- og friluftsførmål samt reindrift - med underformål b) areal for spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse.

Spredt bebyggelse (leveringssikkerhet og beskyttelse av vannforsyning)

For spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse, må det komme fram i bestemmelsene at disse skal tilkobles en drikkevannsforsyning som leverer hygienisk betryggende drikkevann og drikkevann i tilstrekkelige mengder. Det kan være tilkobling til eksisterende vannforsyninger (fellesanlegg), eller at det etableres ny vannforsyning.

Kommune og eiere av vannforsyningssystem må sørge for beskyttelse av råvannskilder og vanntilsigsområder gjennom reguleringsplanen, ved at det reguleres inn hensynssoner og aktivitetsbegrensninger.

Det må være bestemmelser som krever at tiltakshaver før byggestart må dokumentere at planlagt vannforsyning gir både nok og trygt drikkevann, slik det kreves av PBL § 27-1.

Planen må også inneholde bestemmelser om at alle etablerte boliger, hytter og næringsbygg skal være tilkoblet fellesanlegget, og at det ikke tillates etablering av privat vannkilde/avløp i planområde.

Plangodkjenning av vannforsyninger - når er det et krav

Det er en fordel om KPA har bestemmelser som sikrer at det søkes om plangodkjenning av etablerings- og driftsplaner for et nytt vannforsyningssystem hvis den maksimale drikkevannsproduksjonen skal dimensjoneres til å bli minst 10 m³ per døgn. Dette følger av drikkevannsforskriften § 18. Det er registreringsplikt i henhold til drikkevannsforskriften § 17 for små vannforsyninger med produksjon under 10 m³.

6. Arealformål - Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone

Bestemmelser bør omfatte aktiviteter som kan overføre smitte og avrenning til vassdrag, og redusere forurensende avrenning fra arealer eller andre kilder som har utslipp til vannkilder.

Fremtidige drikkevannskilder

Drikkevannshensynet til etablerte vannforsyninger og fremtidige drikkevannskilder må komme tydelig frem i planene. Gjennom planarbeidet bør det vurderes å beskytte eventuelle kjente grunnvannsressurser eller egnede overflatevannkilder som per i dag ikke anvendes til uttak av drikkevann. Dette kan gjøres ved å fastsette hensynssone etter PBL 11-8 bokstav d) - båndlegging etter andre lover, f.eks. beskyttelse av fremtidige drikkevannskilder, jf. vannressursloven § 13 fjerde ledd og vedtak etter vannforskriften.

Beskyttelse etter vannforskriften

Arealplanen vil også dekke sjøområdene i kommunene, men bruk og vern langs kysten skal ses i sammenheng på begge sider av strandlinjen. Planen skal ha bestemmelser for oppdrett, havbruk og beskyttelse av kystlinjen (vannforskriften). Det skal gjøres konkrete vurderinger av behovet for å sikre ulike hensyn og prioritere mellom disse, og bestemmelsene må sikre at det ikke etableres aktiviteter som forurensrer vannmiljøene.

For fiskeri og havbruk, må bruken av arealer for ulike typer akvakultur, inklusiv mobile anlegg, avklares gjennom regionale og kommunale planer.

7. Generelle bestemmelser til KPA

Plantehelse – hindre smittespredning av planteskadegjørere

Der det er relevant bør det lages bestemmelser som vil forebygge overføring av kjent og ukjent smitte med masser av stein, grus, jord med mer. Det må stilles krav med vilkår til entreprenører, tiltakshavere og annen relevant virksomhet for å sikre at de er kjent med status for ulike skadegjørere og setter inn nødvendige tiltak. Bestemmelser må sikre at entreprenører og tiltakshavere innhenter informasjon fra Mattilsynet og Miljødirektoratet om planteskadegjørere og svartelistede arter som grunnlag for nødvendige tiltak. Bestemmelsene må videreføres som rekkefølgebestemmelser i reguleringsplanene.

Fiskehelse og fiskevelferd hos akvatiske dyr

Der det er relevant bør det lages bestemmelser som vil forebygge overføring av kjent og ukjent smitte, mellom vassdrag og langs kysten med omkringliggende områder (inkludert akvakulturanlegg). Det må stilles krav til entreprenører og annen relevant virksomhet om vask og desinfeksjon av anleggsmaskiner og annet utstyr før det kan benyttes i og nært vassdrag. Bestemmelsene må videreføres som rekkefølgebestemmelser i reguleringsplanene.

I uttalelse til kystsonerplaner omtaler vi hensynet til fiskehelse og fiskevelferd hos akvakulturdyr, og også hensyn til villfisk.

God områdestruktur er en forutsetning for god biosikkerhet, forebyggende helsearbeid og beredskap. Dette bidrar også til god bærekraft.

Akvakulturnæringen har et selvstendig ansvar for biosikkerhet og struktur. Gode planprosesser og involvering bør legge til rette for dette ved fokus på forbedring av struktur.

Mattilsynet kan fremme innsigelse

Mattilsynet kan fremme innsigelse til planen dersom det ikke er fastsatt hensynssoner med restriksjoner for vanntilsigsområde og råvannskilden (hovedkilder, reservevannkilder og framtidige kilder).

Mattilsynet kan også fremme innsigelse dersom bestemmelser til hensynssonene for drikkevann mangler, eller ikke er entydige og tilstrekkelig for både tiltak og aktiviteter til å sikre råvann og drikkevann mot forurensning.

I tillegg kan Mattilsynet fremme innsigelse dersom rekkefølgebestemmelser mangler, eller ikke er tilstrekkelig, til å sikre at våre sektorområder blir ivaretatt.

Innspill til revisjon av arealplanen

Mattilsynet anerkjenner innsatsen som Karmøy kommune har gjort i utformingen av arealplanen. Vi vil likevel understreke nødvendigheten av å inkludere vurderinger og tiltak fra temaplanen «Hovedplan vann» (Karmøy kommune - Hovedplan for drikkevann 2020-2027) i denne planen. I henhold til kapittel 9 i «Hovedplan vann» blir det påpekt at det er viktig å sikre nedslagsfeltet mot

uønsket påvirkning, et område hvor det i dag finnes betydelige mangler. Vi oppfordrer til grundig evaluering av effektiviteten av de nåværende restriksjonene, økt oppmerksomhet om forvaltningen av nedslagsfelt, og behovet for strengere håndhevelse. Det er avgjørende at tiltakene, som er skissert i dette kapittelet, vurderes nøye for å sikre omfattende beskyttelse av drikkevannskildene, i tråd med Plan- og Bygningslovens krav og nasjonale forventninger.

I lys av den pågående revisjonen av arealplanen, ønsker vi å påpeke noen kritiske mangler i den gjeldende planen (2008-2019) vedrørende forvaltningen av drikkevannsressurser. Det er viktig at disse aspektene inkluderes i den reviderte planen for å sikre en bærekraftig og sikker vannforsyning for kommunen:

1) Oversikt over drikkevannskilder:

Det mangler en total oversikt over drikkevannskilder. En oppdatert og detaljert oversikt er avgjørende for effektiv forvaltning og beskyttelse av disse ressursene.

2) Beskyttelsestiltak for viktige drikkevannskilder:

Planen spesifiserer ikke bestemmelser eller hensynssoner for kritiske drikkevannskilder som Brekkevatn. Vi anbefaler at dere implementerer synlige hensynssoner med spesifikke forbud mot aktiviteter som kan forringe drikkevann.

3) Vurdering av forskjellige vannkilder og infrastruktur:

Det er et behov for å vurdere de forskjellige vannkildene og infrastrukturen, inkludert hovedkildene med nedslagsfelt som omfatter både overflate- og grunnvannskilder, reservevannkilder og fremtidige potensielle kilder, samt kommunale og private vannkilder, og den kritiske infrastrukturen i vannforsyningen.

Med bakgrunn i Mattilsynets vedtak (referanse: 2020/163332) om å sikre reservevannforsyning, ønsker vi å fremheve et spesielt viktig område i forbindelse med revisjonen av Karmøy kommunes arealplan. Det er av stor betydning at den reviderte planen gir en grundig og konkret framstilling av strategier for reserve drikkevannsforsyning.

Oppsummering

Mattilsynet understreker behovet for å integrere drikkevannshensyn i den reviderte arealdelen av kommuneplanen. Det er viktig at planen reflekterer en grundig vurdering av drikkevannsforsyning og beskyttelse av vannkilder, for å sikre en bærekraftig og trygg vannforsyning for alle innbyggere. Vi forventer at disse viktige aspektene blir gitt høy prioritet og tydelig reflektert i den oppdaterte planen.

Med hilsen

Chi Thuy Le
seniorrådgiver

*Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.
Dokumenter som må ha signatur blir i tillegg sendt i papirversjon.*